

Gengashumör eller neuros?

På Sabbatsbergs gengasklinik i Stockholm upptäckte läkarna att de som blivit förgiftade med gengas under lång tid fick humörförändringar. Det var framför allt taxi-, buss- och lastbilschaufförer samt personer som varit i lokaler där gengasfordon kördes in och ut, tömdes eller reparerades. Hos dem hade symptomen blivit kroniska.

Patienterna var nedstämda, håglösa, blödiga med lätt till gråt och oföretagsamma. Olov Kinberg som var psykiatrisk konsult vid Sabbatsbergs gengasklinik beskrev de apatiska kroniskt gengasförgiftade han mött:

Ansiktsmasken får härigenom en särskilt karakteristisk och lätt igenkännlig karaktär: den är inte stel som hos de schizofrena, inte dement som hos paralyserna, inte spänd och vaksam som hos de paranoidea utan framförallt slapp.

Retlighet och "gengashumör" kunde också göra patienterna våldsamma vilket redan hade lett till skilsmässor. Våldsamheterna riktade sig inte mot "den gengasförgiftades partner utan handlade snarare om lösöresförstörelse och ett och annat dukat bord som farit i backen".

Patienten skulle helst vila upp sig en längre tid på landet.

Det fanns de som kritiserade läkarna på Sabbatsbergs gengasklinik. Riksförsäkringsanstalten var skeptisk till diagnosen och genom sin läkare Antoni sa de att de flesta fallen av kronisk gengasförgiftning var vanliga neuroser eller "neuroser, uppkomna helt enkelt av rädsla för gegasen". En del patienter var semesterlängtgående simulanter menade man. Att tidningarna skrivit om kronisk gengasförgiftning hade skapat en "masspsykos" i Stockholmsområdet enligt Riksförsäkringsanstalten.

Gengaskliniken å sin sida menade att de inte ägnade sig åt överdiagnostisering. Det var läkarna i övriga landet som diagnostiserade fel på grund av bristande kunskap. Personalen vid Sabbatsbergs gengasklinik tyckte att deras patienter utpekades som "parasitnaturer". Det skapade en misstro mot människor som redan lidit socialt av sitt tillstånd. Sjukersättningen från Riksförsäkringsanstalten var för låg tyckte de, och den räckte inte för en vistelse på landet vilket enligt läkarna var väldigt viktigt för tillfrisknandet. Att hitta ett arbete efter sjukskrivning var inte lätt för den som fått diagnosen kronisk gengasförgiftning, då arbetsgivare var obenägna att anställa "en halv karl" menade läkarna.

Gengasförgiftningarna blev en fråga om arbetsmiljö som fackföreningar drev politiskt. Det blev också en riksdagsfråga. De som engagerade sig mest var partierna på vänsterkanten, då diagnosen huvudsakligen hade ställts på män i arbetarklassen.

Källa: Gengas och ohälsa -- Den medicinsk-vetenskapliga kontroversen kring kronisk koloxidförgiftning 1944–1961, Helena Ekerholm